

BG

BG

BG

ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ

Брюксел, 27.4.2010
COM(2010)183 окончателен

ЗЕЛЕНА КНИГА

Отключване на потенциала на културните и творческите индустрии

ЗЕЛЕНА КНИГА

Отключване на потенциала на културните и творческите индустрии

През последните десетилетия светът се развиваше с по-бързи темпове. В Европа и други части на света бързото въвеждане на нови технологии и нарастващата глобализация означаваше значително отдалечаване от традиционната промишленост в посока на услугите и иновациите. Фабриците постепенно биват заменяни от творчески общности, чиято суровина е способността им да измислят, създават и да правят нововъведения.

В тази нова цифрова икономика нематериалната стойност във все по-голяма степен определя материалната стойност, тъй като потребителите търсят нов и обогатяващ „опит“. Понастоящем възможността за натрупване на социален опит и създаване на мрежи е фактор, имащ отношение към конкурентоспособността.

Ако Европа иска да остане конкурентоспособна в тази променяща се глобална среда, е необходимо да създаде подходящи условия, позволяващи развиването на творчеството и иновациите в условията на нова предприемаческа култура¹.

В областта на културните и творческите индустрии има значителен неизползван потенциал за създаване на растеж и работни места. За да постигне това, Европа трябва да намери нови източници на движещи сили за осигуряване на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж и да инвестира в тях, така че да осигури своето бъдеще². Голяма част от бъдещото ни благополучие ще зависи от това как използваме нашите ресурси, знания и творчески талант за стимулиране на иновациите. Като се основава на нашите богати и разнообразни култури, Европа трябва да проучва нови начини за създаване на добавена стойност, но също и за това как да живеем заедно, да споделяме ресурсите и да се възползваме от разнообразието.

Европейските културни и творчески индустрии предлагат реален потенциал за предоставяне на отговор на тези предизвикателства, като по този начин допринасят за стратегията „Европа 2020“ и за някои от нейните водещи инициативи, като „Съюз за иновации“, „Програма в областта на цифровите технологии“, справянето с измененията на климата, „Програма за нови умения и работни места“ или „Индустриална политика за ерата на глобализацията“³.

¹ Както това бе изразено от председателя Барозу в изготвените от него „Политически насоки за следващата Комисия“. Пълният текст се намира на следния адрес:

http://ec.europa.eu/commission_barroso/president/pdf/press_20090903_EN.pdf.

² Вж. съобщението на Комисията „Европа 2020 — Стратегия за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж“, COM(2010) 2020.

³ По-специално културните и творческите индустрии са признати за сектори, характеризиращи се с растеж, в горепосочения документ за консултация на Комисията, както и в работния документ на службите на Комисията „Challenges for EU support to innovation services — Fostering new markets and jobs through innovation“, SEC(2009) 1195.

Много проведени наскоро проучвания⁴ показват, че културните и творческите индустрии (по-долу наричани „КТИ“) се представляват от силно иновативни дружества с голям икономически потенциал и са един от най-динамичните сектори в Европа, който допринася за около 2,6 % от БВП на ЕС, като има голям потенциал за растеж и осигурява качествени работни места на около 5 милиона души в ЕС-27⁵.

Освен това културното съдържание играе роля от решаващо значение при развитието на информационното общество, като подхранва инвестициите в широколентовите инфраструктури и услуги, в цифровите технологии, както и в новите видове битова електроника и телекомуникационни устройства.

Освен прекия им принос към БВП, КТИ са също важни движещи сили на иновациите в икономическата и социалната област в много други сектори.

Творческите решения в много различни сектори са резултат от творческото мислене в тези индустрии, от възстановяването или създаването на „отличителна марка“ на някои държави, региони или градове до развитието на умения в областта на информационните и комуникационни технологии (ИКТ) (електронни умения⁶) за обучение през целия живот, от стимулирането на научните изследвания до предаването на ценности по достъпен начин, от иновациите в областта на продуктите и услугите до насърчаване на създаването на нисковъглеродна и устойчива икономическа среда, от диалога между поколенията до междукултурния диалог и изграждането на общности⁷.

Чрез партньорства с образователните структури КТИ могат да играят основна роля и в предоставянето на европейските граждани на нужните им творчески, предприемачески и междукултурните умения. В този смисъл КТИ могат да оказват подкрепа на европейските центрове за върхови постижения и да ни помогнат да се превърнем в общество, основано на знанието. В същото време тези умения стимулират търсенето на по-разнообразни и усложнени продукти и съдържание. Това може да оформи бъдещите пазари по начин, при който те да съответстват в по-голяма степен на европейските предимства.

⁴ „Study on the economy of culture in Europe“ (Проучване за икономиката на културата в Европа), проведено от КЕА за Европейската комисия, 2006 г., горепосоченият работен документ на службите на Комисията за предизвикателствата пред ЕС при подкрепата му за иновациите и доклад на Конференцията на ООН за търговия и развитие (2008 г.), озаглавен „Creative Economy – the Challenge of Assessing the Creative Economy – towards informed policy-making“ (Икономика на творческия сектор — предизвикателството при оценяване на икономиката на творческия сектор — към добра осведоменост при изготвяне на политиката).

⁵ Необходима е повече информация за този сектор, и по-специално хармонизирани статистически данни, с цел по-добро наблюдение на ситуацията по отношение на КТИ и за анализ на текущото състояние, тенденции, трудности и предизвикателства.

⁶ Европейската комисия през септември 2007 г. прие съобщение, представящо дългосрочна програма за електронните умения: „Електронните умения през 21-ви век: насърчаване конкурентоспособността, растежа и работните места“, COM(2007) 496, и понастоящем обмисля неговото допълнително разработване.

⁷ Вж. проучването на въздействието на културата върху творчеството, проведено от КЕА за Европейската комисия, 2009 г.

Чрез този ефект на въздействието европейските КТИ предлагат път към едно по-творческо, по-сплотено, по-екологично и по-добро бъдеще.

За да могат КТИ да се възползват максимално от възможностите, предлагани от културното многообразие, глобализацията и цифровизацията, които са движещи сили от ключово значение за по-нататъшното развитие на тези индустрии, е необходимо да се справим със следните предизвикателства:

- поставяне на място на подходящите **катализатори** чрез увеличаване на капацитета за експериментиране, създаване на иновации и постигане на успех като предприемачи, както и чрез предоставяне на по-лесен достъп до финансиране и осигуряване на подходящата комбинация от умения;
- подпомагане на КТИ да се развиват в тяхната **местна и регионална среда** като трамплин за по-силно **присъствие в световен мащаб**, включително и чрез засилен обмен и мобилност; и
- преминаване към икономика, основаваща се на творчеството, чрез катализиране на **ефектите на въздействието** на КТИ по отношение на широк кръг от икономически и социални контексти.

Във време, когато някои от нашите международни партньори вече до голяма степен черпят от многостранните ресурси на КТИ⁸, ЕС все още се нуждае от разработване на стратегически подход, за да превърне своето богато и привлекателно културно наследство в основата на една мощна икономика, основаваща се на творчеството, и на едно сплотено общество.

1. ПОЛИТИЧЕСКИ КОНТЕКСТ, ЦЕЛИ И ОБХВАТ НА ЗЕЛЕНАТА КНИГА

Всички тези измерения са в основата на втората цел на Европейската програма за култура⁹, в която ЕС се приканва да използва потенциала на културата като катализатор на творчеството и иновациите в рамките на Лисабонската стратегия за растеж и работни места.

Тази програма бе подкрепена от резолюция на Съвета през ноември 2007 г. и от Европейския съвет през декември 2007 г. В заключенията си от декември 2007 г. Европейският съвет призна важността на културния и творческия сектор в рамките на Лисабонската стратегия, както и необходимостта от засилване на техния потенциал, по-специално що се отнася малките и средните предприятия.

В други заключения Съветът подчерта необходимостта от засилване на връзката между образованието, обучението и КТИ, както и от увеличаване в максимална степен на потенциала на МСП в културния и творческия сектор¹⁰, и призова за по-добро полезно взаимодействие между културния сектор и останалите сектори на

⁸ По-специално САЩ или Канада.

⁹ Вж. Съобщение на Комисията относно Европейска програма за култура в глобализацията се свят, COM(2007) 242.

¹⁰ Заключения на Съвета относно приноса на културния и творческия сектор за постигането на целите от Лисабон, 2007 г.:
http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/educ/94291.pdf.

икономиката и за по-силни връзки между политиката в областта на културата и други подобни политики¹¹.

Същевременно Европейският парламент призова между другото Комисията да „разясни понятието „европейска визия за култура, творчество и иновация“ и да изработи политически мерки (...) за развитието на европейските индустрии, свързани с творчеството, които да бъдат включени в рамките на истинска европейска стратегия за културата“¹².

Зелената книга се основава на препоръките и най-добрите практики, определени от две национални експертни работни групи — за КТИ и за полезното взаимодействие между културата и образованието — и от две платформи на гражданското общество — за КТИ и достъпа до култура¹³ — които бяха създадени като част от изпълнението на Европейската програма за култура. Тя също така се опира на няколко независими проучвания и доклади, проведени наскоро за Европейската комисия, и намира вдъхновение в стратегиите, разработени в различните държави-членки с оглед на разгръщането на потенциала на техните КТИ¹⁴. И на последно място, тя възприема някои от посланията, отправени през 2009 г. — Европейската година на творчеството и иновациите, по-специално по отношение на необходимостта от изграждане на нови мостове между изкуството, философията, науката и бизнеса¹⁵.

Настоящата Зелена книга има за цел да предизвика дебат относно необходимите условия за постигането на една наистина стимулираща творчеството среда за КТИ на ЕС. Тя включва множество перспективи, от тази на бизнес средата до необходимостта от създаване на общо европейско пространство за култура, от изграждането на капацитет до развитието на умения и популяризирането на европейските творци на световната сцена.

Тя няма за цел да обгърне всички въпроси, които могат да окажат отражение върху тези индустрии, но обхваща някои ключови области, в които пълноценното използване на политиките и инструментите на всички нива на управление и постигането на по-голяма съгласуваност и координация между тях могат ефективно да отключат потенциала на КТИ в Европа.

¹¹ Заключение на Съвета относно културата като катализатор за творчество и иновации, 2009 г.: http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/doc/CONS_NATIVE_CS_2009_08749_1_EN.pdf.

¹² Резолюция на Европейския парламент от 10 април 2008 г. относно индустриите, свързани с културата в рамките на Лисабонската стратегия: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2008-0123&language=EN&ring=A6-2008-0063>.

¹³ За докладите на тези групи вж.: http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/doc2240_en.htm. Добрите практики, определени от тези групи, са посочени в бележките под линия в различни части на документа.

¹⁴ По-конкретно: „A Creative Economy Green Paper for the Nordic Region“ (Северен съвет, 2007 г.), „Creative Britain – New Talents for the New Economy“ (Обединено кралство, 2008 г.), „Creative Value – Culture and Economy Policy Paper“ (Нидерландия, 2009 г.) и „Potential of Creative Industries in Estonia“ (2009 г.).

¹⁵ Вж. по-специално Манифеста на посланиците на Европейската година на творчеството и иновациите (2009 г.), публикуван през ноември 2009 г.: <http://www.create2009.europa.eu/ambassadors.html>.

Повдигнатите въпроси обикновено са от значение за лицата, които разработват политики, за КТИ и за други заинтересовани страни на няколко равнища: европейско, национално, регионално и местно. За всеки от обхванатите въпроси Комисията специално приветства приноса, имащ отношение към **приоритетите за действие на европейско равнище**.

Настоящата Зелена книга, като се позовава на КТИ, има за цел да обхване различните конотации, приписвани на понятията „културен“ и „творчески“ в рамките на ЕС, които отразяват културното многообразие на Европа.

На европейско равнище рамката за статистически данни в областта на културата, създадена през 2000 г., определя осем области (художествено и монументално наследство, архиви, библиотеки, книги и преса, визуални изкуства, архитектура, сценични изкуства, аудио и аудиовизуални медии/мултимедия) и шест функции (опазване, създаване, производство, разпространение, търговия/продажби и образование), които представляват „културния сектор“ от статистическа гледна точка. Понастоящем се работи за актуализиране на тази рамка и за определяне на обхвата на КТИ¹⁶.

В настоящата Зелена книга ние възприемаме доста широк подход, основан на посочените по-долу работни определения.

„Културни индустрии“ са индустриите, произвеждащи и разпространяващи стоки или услуги, които от момента на тяхното разработване се считат като притежаващи специфично качество, употреба или цел, и които въплъщават или предават определена форма на културно изразяване, независимо от търговската стойност, която могат да имат. Освен традиционните сектори на изкуствата (сценични изкуства, визуални изкуства, културно наследство — включително обществения сектор) те включват филмите, DVD и видеото, телевизията и радиото, видеоигрите, новите медии, музиката, книгите и пресата. Това понятие е определено по отношение на културното изразяване в контекста на Конвенцията на ЮНЕСКО от 2005 г. за защита и насърчаване на многообразието от форми на културно изразяване¹⁷.

„Творческите индустрии“ са индустриите, които използват културата като входен материал и притежават културно измерение, въпреки че получените от тях продукти основно имат функционално приложение. Те включват архитектурата и дизайна, които обединяват творчески елементи в по-широки процеси, както и подсектори, като например графичния дизайн, модния дизайн и рекламата.

На по-периферно равнище много други индустрии разчитат на създаването на съдържание за собственото си развитие и поради това имат до известна степен отношение на взаимозависимост с КТИ. Те включват между другото туризма и сектора на новите технологии. Тези индустрии не са изрично включени в обхвата на понятието за КТИ, което обаче се използва в настоящата Зелена книга.

¹⁶ През 2009 г. под егидата на Евростат бе създадена мрежа на ESSnet в областта на културата. http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/doc1577_en.htm.

¹⁷ Вж.: http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=33232&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html.

2. КУЛТУРНО РАЗНООБРАЗИЕ, ПРЕХОД КЪМ ЦИФРОВИЗАЦИЯ И ГЛОБАЛИЗАЦИЯ: ОСНОВНИ ДВИЖЕЩИ СИЛИ ЗА ПО-НАТАТЪШНОТО РАЗВИТИЕ НА КТИ

КТИ са изправени пред бързо променящ се контекст, характеризиращ се по-специално с голямата скорост на развитие и внедряване на информационните и комуникационните технологии (ИКТ) в световен мащаб. Тази движеща сила има огромен ефект във всички сектори на цялата верига на създаване на стойност, от създаването до производството, разпространението и потреблението на културни продукти и услуги.

Технологията и наличието на широколентова инфраструктура в градските и селските райони открива нови възможности за творците да произвеждат и разпространяват своите произведения сред по-широка публика на по-ниска цена, независимо от физическите и географските ограничения. Ако ИКТ бъдат използвани в пълна степен от доставчиците на културно съдържание и ако традиционните модели на производство и разпространение бъдат преразгледани, на творците ще може да се предложи потенциално по-голяма аудитория и пазари, а на гражданите — по-разнообразно предлагане в областта на културата. Същевременно въвеждането на ИКТ зависи от наличието на високо качество и разнообразно културно съдържание. Следователно културното съдържание играе водеща роля при възприемането на тези нови технологии от широката общественост и за развитието на електронните умения и равнищата на медийна грамотност на европейските граждани.

Въпреки това тази нова среда променя съществено традиционните модели на производство и потребление, като поставя под въпрос системата, чрез която творческата общност досега е извличала стойност от съдържанието. Отражението се различава значително при отделните предприятия и зависи от положението, което дадено предприятие заема във веригата на създаване на стойност. Икономическата стойност понастоящем се измества към края на веригата, което в някои сектори засяга ефективното възнаграждение на творчеството¹⁸. Освен това части от индустриите, произвеждащи съдържание, по-специално тези, които произвеждат съдържание във вид на записи, бяха силно засегнати от пиратството и спада на продажбите на физически носители (например CD, DVD), което нанесе ущърб на тяхното развитие, намали основата на приходите им и като резултат от това ограничи възможността им да създават работни места и привличат инвестиции. Ето защо индустрията също има нужда от разработването на нови и иновативни бизнес модели.

Предизвикателството в много сектори е, че КТИ трябва да покриват разходите по цифровизацията (цифровизирането на съдържание, развитието на уменията и актуализирането на квалификацията на персонала, сложните въпроси, свързани с адекватното управление на цифровите права и т.н.), като същевременно инвестират и тестват нови бизнес модели, които осигуряват финансова възвръщаемост едва

¹⁸ Точно такъв е например случаят в музикалния сектор, където приходите от продажби на музика в цифров вид все още не генерират значителни възнаграждения за изпълнителите; затова пък в индустрията на видеоигрите онлайн моделът изглежда позволява по-добро възнаграждаване на разработчиците при липса на каквото и да е друг посредник.

след известно време. За много предприятия от сферата на творчеството поддържането на стопанската дейност в рамките на традиционния бизнес модел, като същевременно се управлява преходът към нови бизнес модели, които са все още в процес на разработка, може да се окаже трудно начинание. Способността на бизнеса да отговори на тези структурни промени зависи до голяма степен и от големината на предприятието и от влиянието му при водене на преговори по отношение на новите цифрови продукти. Преходът към цифровизация в световен мащаб засилва позицията на важни заинтересовани страни, като телекомуникационните компании и производителите на потребителска електроника, и съвпада с появата на нови силни играчи на световно равнище, като например търсачките и уеббазираните социални платформи, които — като допринасят значително за развитието на пазара — потенциално могат да действат като нови структури за контрол на достъпа до пазара. В същото време по-голямата част от КТИ се състои от огромен брой микропредприятия, малки и средни предприятия, както и от работещи на свободна практика, които съществуват заедно с хоризонтално или вертикално интегрираните дружества.

Дори и в сектори, в които големите международни дружества имат водеща роля, малките предприятия и микропредприятията играят ключова роля по отношение на творчеството и иновациите. Те обикновено са тези, които поемат рискове и внедряват първи новостите и които играят решаваща роля при откриването на нови таланти, разработването на нови тенденции и създаването на нова естетика.

Разнообразният спектър от предприемачи и свободното движение на техните услуги са предварителното условие за разнообразно в културно отношение и насочено към потребителите предлагане. Това е възможно само ако бъде гарантиран справедлив достъп до пазара. Създаването и поддържането на равнопоставеност, която гарантира, че не съществуват неоправдани препятствия при навлизане на пазара, ще изисква съвместни усилия в различни сфери на политиката, по-специално в политиката в областта на конкуренцията.

Оперативната съвместимост може да играе значителна роля в създаването на справедливи условия за достъп на нови платформи и оборудване. Стандартите спомагат за осигуряване на оперативна съвместимост между нови и съществуващи продукти, услуги, процеси, системи, приложения и мрежи. Оперативната съвместимост е важна не само за производителите (особено за МСП), но също и за потребителите. Оперативната съвместимост увеличава възможностите за избор на потребителите, по-специално избора им на продукти и услуги, предлагани от КТО, които се основават на ИКТ¹⁹. Стандартите също така спомагат за създаването на пазар, ориентиран към иновациите, като се избягват системи, които могат да ограничат достъпа до различно по вид съдържание. Така че насърчаването на оперативната съвместимост между платформите и оборудването е от основно значение.

¹⁹ Вж. по-специално работния документ на службите на Комисията „The challenges for European standardisation“ (Предизвикателствата пред европейската стандартизация), октомври 2004 г.

Освен стандартизацията и аспектите, свързани с цената, разнообразието на избора е въпрос от основно значение за потребителите. Съгласно член 167 (предишен член 151 от ДЕО) от Договора за функционирането на Европейския съюз културните аспекти се вземат предвид при прилагането на европейското право.

В този контекст Комисията ще работи по три основни политически рамки, които ще имат значително въздействие върху рамковите условия по отношение на КТИ в цифрова среда и се основават на проведени преди това консултации.

На първо място, програмата в областта на цифровите технологии за Европа е една от седемте водещи инициативи на стратегията „Европа 2020“. В рамката, която ще бъде създадена от програмата в областта на цифровите технологии, Комисията ще работи между другото за създаване на истински единен пазар за онлайн съдържание и услуги (т.е. за уебслужби и пазари в ЕС на съдържание в цифров вид, които са безопасни и без граници, с висока степен на надеждност и доверие, балансирана регулаторна рамка за управление на правата върху интелектуалната собственост, мерки за улесняване на свързаните с онлайн съдържание трансгранични услуги, насърчаване на мултитериториалните лицензии, адекватна защита и възнаграждане за държателите на права и активна подкрепа на цифровизацията на богатото културно наследство на Европа).

На второ място, като част от водещата инициатива „Съюз за иновации“ ще бъдат предприети конкретни действия за засилване на ролята на КТИ като катализатор на иновациите и на структурните промени. В това отношение специално внимание ще бъде отделено на насърчаването на предприемачеството, на достъпа до финансиране, на подобряването на рамковите условия и прогнозирането, на определянето на нуждите от научни изследвания и от умения, на разработването на нови концепции за клъстерите и по-доброто подпомагане на бизнеса и иновациите²⁰. Целта ще бъде да се съберат заедно основните действащи лица на регионално, национално и европейско равнище с цел по-стратегическо използване на настоящите и планираните инициативи в подкрепа на КТИ и за засилване на транснационалното сътрудничество между тях. Такъв подход ще спомогне по-голям брой иновативни идеи да бъдат превърнати в нови продукти и услуги, които да създават растеж и работни места.

На трето място, стратегията относно интелектуалната собственост ще се основава между другото на редица минали и текущи инициативи, които са пряко свързани с някои КТИ²¹. Вниманието е ясно насочено към използването и управлението на правата, като се търси баланс между необходимата защита и жизнеспособността на творческия процес и необходимостта от насърчаване на развитието на нови услуги и бизнес модели. По отношение на метода Комисията е определила ясно основните

²⁰ Действията следва да се основават на дискусиите на работната среща на експерти, озаглавена „Към паневропейска инициатива в подкрепа на иновационните творчески индустрии в Европа“, която се проведе в Амстердам на 4 и 5 февруари 2010 г. Повече информация е на разположение на следния адрес: <http://www.europe-innova.eu/creative-industries>.

²¹ Съобщение на Комисията „Авторското право в икономиката на знанието“, COM(2009) 532; документ за консултация, озаглавен „Творческото съдържание в единния европейски цифров пазар — предизвикателства за бъдещето“, документ за размисъл на ГД „Информационно общество и медии“ и ГД „Вътрешен пазар и услуги“, 2009 г.

области, в които са необходими подобрения, и при пълно зачитане на вътрешния пазар и правилата относно конкуренцията ще осигури участието на заинтересованите страни чрез използването на подход „отдолу нагоре“.

3. ПОДБИРАНЕ НА ПОДХОДЯЩИТЕ КАТАЛИЗАТОРИ

За да бъдат в състояние да разгърнат напълно своя двустранен — и в областта на културата, и в тази на икономиката — потенциал, като се възползват пълноценно от горепосочените движещи сили, КТИ се нуждаят от увеличаване на капацитета си за експериментиране и иновации, от достъп до подходящата комбинация от умения и от достъп до финансиране.

3.1. Нови пространства за експериментиране, иновации и предприемачество в културния и творческия сектор

Под влиянието на новите технологии, по-специално цифровите, се появиха нови видове аудитория, канали за разпространение и модели на потребление. Достъпът до сферата на изкуствата и участието в нея постоянно променят формата си, докато границите между създателите и потребителите се размиват с развитието на технологиите, включващи участието на обществеността, като поддържането на блогове, уикита и др.

Появяват се субкултури, което води до мултидисциплинарна комбинация от традиционни и нови художествени форми и съдържание. Макар и традиционните институции да отдават особено значение на достъпа до услугите от сферата на културата, е необходимо да бъдат признати и да се подкрепят нови начини за възприемане на културата, при които се засаждат семената на любознателността, аналитичното мислене и демистифицирането за изграждане на съществуваща през целия живот връзка с културата²².

Както във всички други сектори на обществото, трябва да се укрепват аспектите на творчеството и съзидателния процес, свързани с научните изследвания и развойната дейност. Ако Европа иска да бъде част от авангарда, е необходимо да осигури по-голяма степен на взаимодействие между различните художествени и творчески дисциплини, (под)сектори, икономически области и точки от производствената верига. Следва да се насърчава по-интензивно, систематично и широко сътрудничество между изкуствата, академичните и научните институции, както и публично-частни инициативи в подкрепа на ръководени от творците експерименти²³.

В това отношение е важно да се възприеме цялостен подход за осигуряване на благоприятна среда за иновации, растеж и по-нататъшното развитие на този сектор. Въпреки че в Европа вече съществуват редица публични и частни инициативи на регионално или национално равнище в подкрепа на иновациите и предприемачеството в КТИ²⁴, изглежда има нужда от разширяване на дискусиата

²² Вж. по-специално документа „Политически насоки за платформата на гражданското общество за достъп до култура“, 2009 г.

²³ Вж. по-специално някои добри практики, определени от работната група от национални експерти и платформата на гражданското общество по въпросите на КТИ.

²⁴ В това отношение трябва да се отбележи, че пилотни проекти относно нови подходи за това как по-добре да се подкрепят предприятия, развиващи иновативни творчески индустрии,

чрез събиране в едно на различните елементи на всички равнища, включително на европейско равнище, така че участниците да могат да си сътрудничат по конкретни действия в редица области от стратегически интерес. Например следва да се насърчава създаването на места за срещи и „лаборатории“ за иновации и експерименти, които са отворени и насочени към потребителите и в които се осъществява взаимодействие между различни дисциплини; също така следва да се насърчава присъствието на посредници или медиатори между различните сектори и дисциплини. Следва да се насърчава и прилагането на най-добрите практики в областта на отчетността и прозрачността. Това ще ни помогне да постигнем успехи на световно равнище.

В този контекст е важно също така да се създадат по-подходящи и благоприятни условия за интегриране на новите и по-специално на цифровите технологии в КТИ, като по този начин се осигури производството на по-разнообразно и иновативно професионално съдържание за гражданите на ЕС.

Като правило КТИ се основават на богато и разнообразно ядро от елементи на културното наследство и от квалифицирани хора на изкуството и други практикуващи творци, като разчитат на ефективната взаимосвързаност на различни равнища на предприемачески и иновативни услуги за осигуряване на присъствието на творчеството на пазара. Освен това производствените процеси на КТИ са подложени на постоянно адаптиране и са обект на иновации, което прави изключително важен обменът на информация, използването като основа на нематериални активи и привличането на таланти за придаване на нова динамика на процесите. Тези характеристики произтичат от самото естество на продуктите на културата. Променящите се вкусове на потребителите водят до висока степен на несигурност по отношение на възприемането от тяхна страна на продуктите. Поради тези ограничения най-добрата организационна структура често е „кълстерът в областта на културните и творческите индустрии“, т.е. концентриран набор от индустрии, които притежават висок потенциал за реагиране и адаптиране²⁵. В повечето случаи тези функционални кълстери се основават на интензивното сътрудничество между различни взаимосвързани действащи лица и институции от областта на иновациите. При тези условия конкурентите често вземат участие в междуфирмено сътрудничество, което в много случаи се ръководи от организационни мрежи като кълстерните организации²⁶. На този фон²⁷ изглежда, че съществува необходимост от подобряване на физическата и социалната среда, в която творческите работници и свързаните с тях институции, като училищата или музеите от областта на изкуствата и дизайна, могат ефективно да работят в кълстери. Необходимо е по-задълбочено разбиране

понастоящем се изпълняват в рамките на европейската платформа за иновации в областта на услугите с интензивно използване на знания по инициативата Europe INNOVA, финансирана от рамковата програма на ЕС за конкурентоспособност и иновации.

²⁵ Вж. цитираното по-горе „Прочуване за икономиката на културата“.

²⁶ Работната група от национални експерти по въпросите на КТИ е определила добрите практики в областта на кълстерите в много държави-членки като Ирландия, Обединеното кралство, Испания, Естония, Финландия или Дания и др.

²⁷ Вж. Декларацията от Амстердам, приета от участниците в работната среща „Към паневропейска инициатива в подкрепа на иновационните творчески индустрии в Европа“ от февруари 2010 г.: http://www.europe-innova.eu/web/guest/home/-/journal_content/56/10136/178407.

за това как културните и творческите предприятия могат да се възползват по-добре от факта, че са разположени в едно и също място чрез насърчаване на създаването на мрежи, предоставяне на по-добра подкрепа за стимулиране на творческите новосъздадени фирми и интегриране на въпросите, свързани с потребителите, в съществуващите клъстери.

ВЪПРОС

- Как да се предостави по-голямо пространство и осигури по-добра подкрепа за експериментиране, иновации и предприемачество в КТИ? По-специално как да се увеличи достъпът до услугите, свързани с ИКТ, които имат отношение към културни и творчески дейности, и да се подобри използването на предоставяното от тях културно съдържание? Как ИКТ могат да се превърнат в движеща сила на нови бизнес модели за някои КТИ?

3.2. По-добро удовлетворяване на нуждите на КТИ от умения

На пресечната точка на творчеството с предприемачеството за предприятията от КТИ, и по-специално за МСП, е трудно да намерят персонал с подходящата комбинация от умения. Осигуряването на по-добро съответствие между предлагането на умения и търсенето на пазара на труда е от решаващо значение в средносрочен и дългосрочен план за повишаване на конкурентния потенциал на сектора. Партньорствата между училищата или университетите от областта на изкуствата и дизайна и бизнеса могат да допринесат за постигането на тази цел. Инкубаторите, които често се създават извън училищата по изкуствата, но с активното им сътрудничество, доказаха, че успешно могат да запълнят тази празнина²⁸.

Освен това под влияние на импулса на непрекъснатото развитие на технологиите специфични за сектора „технически“ нужди на тези индустрии се променят много бързо, като налагат процес на обучение през целия живот. Тъй като КТИ използват и ще използват по все по-иновативен начин ИКТ, съществуват някои изисквания по отношение на електронните умения за насърчаване на иновациите и конкурентоспособността. На първо място, КТИ се нуждаят и от хора, които имат бизнес умения (например в областта на мениджмънта, търговски умения и т.н.) и които притежават познания и могат да мобилизират инструменти за финансиране (банки и финансови институции, спонсорства и дарения, и т.н.) и познават новите ИКТ, по-специално в нашата цифрова среда. Ако не бъдат предприети специфични действия в това отношение, съществува риск недостигът на квалифицирани кадри, несъответствията по отношение на уменията и техният дисбаланс да попречат на Европа да използва пълния потенциал на КТИ.

Предвид големия потенциал за растеж на КТИ и постоянно променящата се и сложна среда, в която те работят, би било особено полезно да се разберат по-добре и да се набележат новите умения, от които те имат нужда понастоящем или от които ще се нуждаят в близко бъдеще. Следва да бъде положено началото на специална секторна инициатива в областта на КТИ в рамките на инициативата „Нови умения за нови работни места“, при която ще се извърши групиране на

²⁸ Вж. добрите практики, определени от работната група от национални експерти по въпросите на КТИ.

анализа и опита на равнището на ЕС с помощта на съответните заинтересовани страни²⁹.

За да се преодолее несъответствието между професионалното обучение и практика „наставничеството от страна на равнопоставени партньори“ (т.е. актуализирането на уменията и процедурите чрез обмен между равнопоставени партньори, изправени пред едни и същи предизвикателства, като начин за учене от грешките и успехите на другите, прецизирането на проекти благодарение на опитни наставници, проучването на нови технологии или разширяването на мрежите от контакти) би могло да се окаже много полезен инструмент за ускоряване на реагирането на КТИ по отношение на промените. Това би осигурило достъп до висококвалифицирани професионалисти, които не винаги са на разположение при други обстоятелства, и би спомогнало за изграждането на мрежи от европейски мащаб.

ВЪПРОСИ

- Как да се насърчават партньорствата между училищата от областта на изкуствата и дизайна и бизнеса като начин за насърчаване на създаването на предприятия, на появата на нови фирми и на предприемачеството, а също така и развиването на електронните умения?

- Как би могло да бъде насърчавано наставничеството от страна на равнопоставени партньори в областта на КТИ на равнището на Европейския съюз?

3.3. Достъп до финансиране

Достъпът до финансови средства е основната пречка пред растежа за много предприятия в сектора³⁰.

Както беше споменато, много предприемачи в областта на културата и творчеството работят като малки или средни предприятия. Сред тях фирмите с един или двама служители съставляват огромното мнозинство от предприятията в сектора, като към тях спада и новият тип „предприемчиви граждани“ или „предприемчиви дейци в областта на културата“, които вече не се вметват в типичните до неотдавна схеми за професии на пълно работно време³¹.

Поради различни причини КТИ са изправени пред специфични проблеми що се отнася до придобиването на инвестиционна готовност: недостиг на информация и

²⁹ Съобщение „Нови умения за нови работни места — Изпреварващо предвиждане на потребностите на пазара на труда и осигуряване на съответстващи на тях умения“, Европейска комисия, COM(2008) 868.

³⁰ Вж. по-специално микроизследването, осъществено за Европейската комисия, озаглавено „Достъп до финансови дейности на Европейския алианс на творческите индустрии“, Jenny Tooth, 2010 г., което може да се консултира на адрес www.europe-innova.eu/creative-industries.

³¹ Вж. предварителните документи, изготвени в рамките на проучването върху предприемаческата страна на културните и творческите индустрии, проведено за Европейската комисия от Utrecht School of the Arts през 2010 г., което е достъпно на следния адрес: <http://cci.hku.nl/>.

разбиране по отношение на подходящите източници на финансиране, затруднения в разработването на бизнес план и убедителното му представяне, или разчитане на погрешен бизнес модел³².

Освен това в по-голямата си част този тип предприятия са типично базирани върху прототип или конкретен проект и в много голяма степен зависят от успеха на предлаганите от тях водещи продукти или услуги и от индивидуалния талант и способността да се поемат рискове.

Достъпът на КТИ до финансова подкрепа е ограничен, тъй като много предприятия страдат от хроничен недостиг на капитал и когато се стремят да получат финансиране, са изправени пред сериозни проблеми да получат коректна оценка на своите нематериални активи, такива като авторски права (например музиканти/писатели в договорни отношения със звукозаписни фирми/издателства, каталози на музикални или кинематографски творби). За разлика от предприятията в областта на технологиите, нематериалните активи на КТИ нямат призната стойност в счетоводните баланси и инвестициите им в развитието на нови таланти и творчески идеи не са напълно в съответствие с онова, което обикновено се влага в понятието „изследвания и развойна дейност“.

Необходимо е информираността на инвеститорите и банките по отношение на икономическата стойност и потенциала на КТИ да бъде подобрена. Инвестициите в КТИ следва да се насърчават чрез използването на системи за гарантиране и други механизми за финансов инженеринг.

Необходима е помощ, за да могат творческите среди и средите на финансите, които често са далеч едни от други, да намерят общ език, така че КТИ да могат да получават по-справедлив достъп до финансиране.

В описания контекст иновативните финансови инструменти като рисковия капитал и предоставянето на гаранции, както и други инструменти за споделяне на риска, предлагани чрез пазарните субекти, могат да изиграят важна роля в улесняването на достъпа на МСП до финансиране. Подобни инструменти се използват в контекста на пазарноориентирани програми за разходи на ЕС (като например Програмата за конкурентоспособност и иновации). Тези инструменти доказано ефективността си в подпомагането на МСП да получат достъп до финансиране, но са насочени към най-разнообразни МСП и не визират непременно предприятия в областта на КТИ.

На национално и на регионално равнище се появиха интересни нови модели на финансиране, по-специфично насочени към КТИ. Някои от тях улесняват достъпа до заеми, като обединяват експертен опит от различни сектори, с цел оценка на предприятията и техните проекти³³. Други създават връзки между инвеститорите и предприятията, нуждаещи се от рисков капитал за своя растеж³⁴, включително и

³² Jenny Tooth, цит. изсл.

³³ Вж. интересните примери, определени от работната група от национални експерти и платформата на гражданското общество по въпросите на КТИ.

³⁴ Вж. по-специално Jenny Tooth, цит. изсл., както и документите, изготвени в рамките на проучването на предприемаческата страна на КТИ (цит. съч.), в които се подчертава необходимостта от рисков капитал за иновативните и креативни МСП, работещи в

като използват т. нар. „crowdfunding“³⁵ (финансиране от множество инвеститори). Комисията проучва също така и възможността да създаде фонд за гарантиране на продукцията в аудиовизуалния сектор в рамките на изпълнението на програмата MEDIA³⁶.

ВЪПРОС

- Как да се стимулират частните инвестиции и да се подобри достъпът на КТИ до финансиране? Финансовите инструменти на равнището на ЕС създават ли добавена стойност по отношение на подкрепата и допълването на усилията на национално и регионално равнище? Ако да, то как?

- Как да се подобри готовността за инвестиции на КТИ? Какви конкретни мерки могат да бъдат предприети и на какво равнище (регионално, национално европейско)?

4. МЕСТНОТО И РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ КАТО ТРАМПЛИН ЗА СВЕТОВЕН УСПЕХ

КТИ се развиват на местно и регионално равнище, където функционира създаването на мрежи и групирането в клъстери. Въпреки че корените на творческото начало са местни, обхватът му е глобален. Да се стимулира мобилността на творците и културните дейци е начин да се помогне на нашите КТИ да направят прехода от местно към световно равнище и да се гарантира европейското присъствие навсякъде по света.

4.1. Местно и регионално измерение

КТИ често помагат да се стимулира западащите местни икономики, като съдействат за появата на нови икономически дейности, създават нови устойчиви работни места и повишават привлекателността на европейските региони и градове.

И наистина, в много области стратегиите за местно и регионално развитие успешно са интегрирали КТИ: популяризиране на културното наследство с цел стопанското му използване; развитие на културна инфраструктура и услуги в подкрепа на устойчивия туризъм; групиране в клъстери на местните предприятия и създаване на партньорства между КТИ и промишлеността, научните изследвания, образованието и други сектори; създаване на иновационни лаборатории; развитие на трансгранични интегрирани стратегии за управление на природните и културните ресурси и съживяване на местните икономики; устойчиво развитие на градовете.

културната област в рамките на единния пазар. Вж. също и примерите за добри практики, определени от работната група от национални експерти по въпросите на КТИ.

³⁵ Интернет-сайтове за „crowdfunding“ помагат за набирането на малки инвеститори, например за финансирането на независими филми (например indiegogo.com).

³⁶ Фондът ще споделя финансовия риск, свързан със заеми, отпуснати от банки на независими продуценти в областта на аудиовизията, като гарантира покриването до определен процент на загубите при невъзможност за продуцента да върне заема, като по този начин окуражава местните банки да отпускат кредити на филмови продуценти.

Политиката за сближаване на ЕС признава многобройните приноси на културата за постигането на нейните стратегически цели (сближаване; конкурентоспособност и заетост; и териториално сътрудничество)³⁷. Трудно е обаче да се прецени доколко КТИ получават подкрепа от предназначенията за културата средства, и доколко са подкрепяни чрез други подходящи направления на дейността на ЕС като научните изследвания и иновациите, насърчаването на иновативните МСП, създаването на клъстери и мрежи, информационното общество (в това число „цифровизацията“ и електронният достъп до култура), съживяването на градовете и човешкият капитал³⁸. Политиката за развитие на селските райони, финансирана от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР), също подпомага културата по-специално чрез опазване на селскостопанското наследство, включително чрез обновяването на селата, защитата на природното и културното наследство, както и чрез развлекателните дейности. Стратегиите за местно развитие, развивани и изпълнявани от партньорите по места по LEADER в селските райони, също могат да окажат подкрепа, тъй като културата способства за икономическата диверсификация и за повишаването на качеството на живота в селските райони. Изглежда обаче, че този неин потенциал не е достатъчно използван.

Особената роля, която КТИ могат да играят в местното и в регионалното развитие, следва да бъде надлежно взета под внимание при разработването на политиките и на инструментите за подкрепа на всички равнища³⁹.

КТИ са пример за основани на знанието индустрии, и имат особеността да се ориентират към специализирани пазари на труда. Научните изследвания дават основания да се смята, че в големите градски пространства се проявява мащабна индустриализация на творчеството и иновациите в сферата на културата. Въпреки това няма пряка връзка между КТИ и размера на пазара на труда или числеността на населението. Регионалното разпределение на промишлеността и на иновативните системи, включително на КТИ, е много по-разнообразно⁴⁰. В селските райони новите модели на стопанска дейност могат да помогнат да се въведат иновациите и устойчивостта в традиционните форми (т.е. местните занаяти) и да доведат до икономическа жизнеспособност⁴¹.

Творчеството и иновациите имат силно изразено и отличително регионално измерение⁴². Необходимо е политиките и инструментите за подпомагане да бъдат определяни на местно равнище, да се изграждат въз основа на местните особености и предимства и да използват местните ресурси („подход за развитие по места“).

³⁷ За програмния период 2007—2013 г., планираните от ЕС разходи за култура възлизат на около 6 млрд. евро, което представлява 1,7 % от общия му бюджет.

³⁸ Политика за сближаване на ЕС — Тематични страници: http://ec.europa.eu/regional_policy/themes/index_en.htm.

³⁹ Вж. също и примерите за добра практика, определени от работната група от национални експерти по въпросите на КТИ.

⁴⁰ Creative and Culture Industries, Priority Sector Report (draft version), European Cluster Observatory, 2010 г.

⁴¹ Проучване, осъществено за Европейската комисия по отношение на приноса на културата към местното и регионалното икономическо развитие като част от политиката за сближаване на ЕС.

⁴² „Шести доклад за напредъка в икономическото и социалното сближаване“, COM(2009) 295.

Същевременно ефикасната координация между различните политически и административни равнища е от съществена важност за постигането на успех. Инструментите за оценка на въздействието и за анализ следва да се интегрират в стратегиите за развитие, за да подпомогне създаването на политики, основани на конкретни данни.

Успешните стратегии се базират на модел на развитие в средно- до дългосрочен план (т.е. 10—20 г.), съчетаващ инвестиции в инфраструктура и в човешки капитал. Инвестициите следва да са насочени към ключови за КТИ области, такива като нови бизнес модели, творчество и иновации, „цифровизация“, умения и подобряване на човешкия капитал, творческо партньорство с други сектори. Наличието на стратегически подход в контекста на интегрирания модел на развитие означава, че подкрепата за КТИ не се разглежда като „лукс“ или като изолирана особеност на политиката, а като съвместен принос към икономическото развитие и социалното сближаване в дадена територия. За да постигнат успех, интегрираните стратегии за развитие следва да бъдат дефинирани на подходящото регионално равнище, в партньорство между органите, отговорни за различните публични политики (такива като икономическо развитие, заетост, образование и култура), и представителите на гражданското общество, а именно бизнес организации, сдружения на работници и граждани.

Обмяната на най-добри практики е от ключово значение и следва да бъдат използвани всички възможни мрежи в цяла Европа, за да се улесни предаването на знания и капацитет между изоставашите области и центровете на растеж.

ВЪПРОС

- Как да засилим интеграцията на КТИ в стратегическото регионално/местно развитие? От какви инструменти и от какви партньорства има нужда в рамките на интегрирания подход?

4.2. Мобилност и движение на творби в областта на културата и творчеството

Насърчаването — най-вече чрез творчески престои, участие във фестивали, турнета, международни изложби или литературни събития — на мобилността на творците и дейците в сферата на културата, които са особено важни за развитието на КТИ, дава силен тласък на развитието на професионалните им умения и/или на творческото им развитие, засилва стремежа им за търсения и проучвания, разкрива нови пазарни възможности за тях и подобрява възможностите им за професионално израстване. Мобилността може също така по-пряко да влияе в положителна посока на резултатите на КТИ, като разкрива пред тях нови пазарни възможности чрез схеми, които подобряват експортните стратегии на тези индустрии, стимулират схемите за международни международните схеми за осигуряване на работа или подпомагат изграждането на капацитет⁴³.

⁴³ Вж. по-специално проучването, проведено от Ericarts за Европейската комисия: „Mobility matters: Programmes and schemes to support the mobility of artists and cultural professionals“, 2008 г.

От друга страна, движението на творби е полезно за европейската публика, то спомага за разкриването на нови перспективи, поставя пред индивидуалното и колективното съзнание предизвикателството за разбиране и съпреживяване на сложни същности (предполагащо множество умения, в това число изключително важното в наши дни умение за комуникация с други култури) и им предоставя достъп до по-разнообразен културен пейзаж. На друго равнище, движението отвъд националните граници в рамките на Европейския съюз помага на европейските граждани по-добре да опознаят и разберат културите на другите граждани на Съюза, да оценят богатството на културното му многообразие и да открият общото помежду си.

И на последно място, мобилността на творците, на дейците от сферата на културата и тази на творбите е изключително важна и за движението на идеи през езиковите и националните граници и дава на всички по-широк достъп до културно многообразие.

Поради всички посочени причини тя е ключов елемент от Европейската програма за култура, както и от Програмата за култура на ЕС (2007—2013 г.).

Препятствията пред мобилността обаче са многобройни. Някои от тях са свързани с визовите правила, социалните и данъчните режими и с други административни бариери или с липсата на достъп до точна информация⁴⁴ за различните законови, регулаторни, процедурни и финансови аспекти на мобилността в сектора на културата. Работата по посочените препятствия вече е започнала⁴⁵ и няма да бъде разглеждана в настоящия документ.

Освен тези по-общии аспекти има известна възможност и за по-нататъшно подобряване на мобилността на творбите, на творците и на дейците от сферата на културата, като се въздейства върху веригата от участници — както частни, така и публични — за осигуряване на трансгранично културно многообразие. Тези участници са много на брой и значително се различават едни от други в зависимост от сектора, към който принадлежат. В рамките на посочената верига могат да бъдат подходящи насърчаването на трансграничното движение и онлайн достъпът на различни етапи от посредничеството между създателите/продуцентите на културни изяви и гражданите/потребителите. На друго равнище могат да бъдат полезни действия по конкретни предизвикателства, например подпомагане появата на нови таланти, оказване на помощ по-малко познати сбирки и колекции⁴⁶ да пресичат националните и езиковите граници.

⁴⁴ Вж. проучването относно осъществимостта, проведено от McCoshan и др. за Европейската комисия на тема „Information systems to support the mobility of artists and other professionals in the culture field“, 2009 г.

⁴⁵ Група от национални експерти по въпросите на мобилността на творците, създадена като част от изпълнението на Европейската програма за култура, работи по множество от посочените проблеми, докато ограниченията в достъпа до пазара и на мобилността на творците и на дейците в сферата на културата следва да бъдат разгледани от държавите-членки в контекста на изпълнението на Директива 2006/123/ЕО относно услугите на вътрешния пазар.

⁴⁶ Работна група от национални експерти се занимава с въпросите на мобилността на музейните сбирки в рамките на Европейската програма за култура.

Ето защо би било полезно да се разбере по-добре каква форма на партньорство, сътрудничество или подкрепа би спомогнала да се улесни, ускори и разшири на европейско равнище мобилността на творбите, творците и дейците в сферата на културата отвъд националните граници.

Ето защо настоящата Зелена книга по-конкретно търси отговора на въпроса как тази мобилност би могла да се увеличи и подобри.

ВЪПРОС

- Какви нови инструменти следва да бъдат задействани, за да се стимулира културното разнообразие, като се използва мобилността на творбите, творците и дейците в сферата на културата в рамките на Европейския съюз и отвъд границите му? В каква степен виртуалната мобилност и достъпът онлайн биха могли да способстват за постигането на тези цели?

4.3. Културният обмен и международната търговия

Позицията на ЕС относно международния културен обмен и търговия се определя от Конвенцията на ЮНЕСКО от 2005 г. за опазване и насърчаване на многообразието от форми на културно изразяване. По силата на посочената конвенция ЕС е поел ангажимент да насърчава по-балансиран културен обмен и да засилва международното сътрудничество и солидарност в дух на партньорство по-специално с цел разширяване на възможностите на развиващите се страни да съхраняват и насърчават многообразието от форми на културно изразяване. Посочените цели са в съзвучие с някои от основните ръководни принципи на Конвенцията, по-специално с принципа на равен достъп⁴⁷ и принципа на откритост и балансираност⁴⁸.

В този контекст Европейският съюз е запазил правото за себе си и за своите държави-членки да определя и изпълнява политики в областта на културата които целят опазването на културното многообразие⁴⁹. Същевременно Съюзът поет потвърден ангажимент да подкрепя ролята на културата в развитието и насърчава различни форми на преференциално третиране по отношение на развиващите се страни. ЕС поет ангажимент да стимулира диалога между културите навсякъде по света. За тази цел той трябва да способства за разпространението на своето културно многообразие — включително и по отношение на стоките и услугите, произведени от неговите КТИ — в глобален план.

⁴⁷ Вж. член 2 от Конвенцията, Принцип 7.

⁴⁸ Вж. член 2 от Конвенцията, Принцип 8.

⁴⁹ Както и много други партньори в Световната търговска организация, ЕС и неговите държави-членки при присъединяването си към Общото споразумение по търговията с услуги (ГАТС), са запазили възможността си да определят и изпълняват политики за целите на опазването на културното многообразие чрез нотифициране на дерогации от прилагането на правилото за най-облагодетелствана нация в съответствие с член II от ГАТС и като последователно са се въздържали от поемане на конкретни ангажименти по отношение на достъпа до пазара и националното третиране за културните услуги и по-специално в аудиовизуалния сектор.

Този специфичен подход към културния обмен е отражение на споделените ценности, залегнали в сърцето на европейския проект. Те са основите, върху които може да се изгради отличителният и динамичен „образ на Европа“, образ на привлекателна и съзидателна Европа, която надгражда върху своето богато наследство и върху отвореността си към култури от целия свят. Дългата европейска традиция и значителните постижения на Европа в киното, музиката, изкуството, архитектурата, дизайна или модата могат да имат ясно изразен положителен принос към изграждането на отношенията на ЕС с останалия свят.

Създаването на КТИ на световно ниво и изнасянето на техните творби, продукти и услуги очевидно предполага развиването на връзки с трети държави. По-специално малките и средните предприятия имат нужда от подкрепа, за да установят контакти и дейностите им да бъдат популяризирани в чужбина. Диалогът между индустриите, действията за изследване и проучване на пазара, както и общото представяне на международни панаири са част от специфичните инструменти, предназначени да окажат подкрепа на износа. Схемите за сътрудничество⁵⁰ създават възможности както за взаимно обучение, така и за изграждане на мрежа от контакти в чужбина. Улесняването на творческия обмен с трети държави е важно и от гледна точка на стимулирането на културното многообразие⁵¹.

Европа има множество споразумения с трети държави или с регионални асоциации на държави. Схемите за техническа помощ и сътрудничество биха могли да включат КТИ като приоритетна област за икономически обмен. Диалозите по въпроси, свързани с политиките, с трети държави или с регионални организации на държави може в определени случаи да спомогне за диалога между индустриите, като в ЕС могат да бъдат разработени конкретни инструменти за улесняване на обмена и износа⁵².

ВЪПРОС

- Какви инструменти следва да бъдат предвидени или доразвити на равнището на ЕС за стимулиране на сътрудничеството, обмена и търговията между европейските КТИ и трети държави?

5. КЪМ ИКОНОМИКА, ОСНОВАВАЩА СЕ НА ТВОРЧЕСТВОТО: ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА КТИ

Публикуваните в различни европейски държави доклади показват, че КТИ играят по-голяма роля в националните и регионалните системи за иновации, отколкото признаваха доскоро лицата, отговорни за политиките⁵³.

⁵⁰ Подобни на онези, които се ползват от подкрепа в рамките на подготвителното действие по програмата MEDIA International (2008—2010 г.) и MEDIA Mundus (2011—2013 г.).

⁵¹ Както се подчертава и в платформата за потенциала на културните и творческите индустрии.

⁵² Вж. примерите за добри практики, определени от работната група от национални експерти по въпросите на КТИ.

⁵³ Вж. по-специално Bakhshi, H., McVittie, E. и Simmie, J., *Creating Innovation. Do the creative industries support innovation in the wider economy?* 2008 г.; Pott, J. и Morrison, K., *Nudging*

Първо, тези индустрии предоставят съдържание, с което да се захранват цифровите устройства и мрежи и по този начин спомагат за приемането и по-нататъшното развитие на информационните и комуникационните технологии — например за внедряването на широколентовия достъп. Тъй като те интензивно използват технологиите, техните нужди често поощряват технологичните адаптации и нововъведения, като по този начин стимулират производителите на технологии към иновации.

Второ, чрез специфичната си роля в ядрото на „цифровизацията“ и на новата тенденция към „основана на опита икономика“, както и чрез способността им да оформят или засилват обществените и културните тенденции, и поради това — и търсенето от страна на потребителите, КТИ играят важна роля за налагането на благоприятен за иновациите климат в Европа.

Трето, изглежда, че предприятия, които сравнително повече прибягват до услуги от сферата на КТИ, имат значимо по-добри резултати в областта на иновациите. Въпреки че специфичните механизми, въз основа на които това се случва, все още не са добре документирани, изглежда, че творческите и услугите, свързани с творчески иновации, предоставяни от КТИ, са отправна точка за иновативните дейности на други предприятия и организации в икономиката като цяло, като с това спомагат да се преодолеят различни поведенчески пропуски като нежеланието да се поема риск, склонността към запазване на статуквото и липсата на далновидност. Дизайнът е добър пример за творчески процес, който може да доведе до фокусирани върху потребителя иновации⁵⁴.

Докладите освен това показват, че творците са по-интегрирани в икономиката като цяло, отколкото се смяташе по-рано: обучаваните в училищата по изкуствата творци специалисти работят извън КТИ са повече от онези, които работят в КТИ, и те играят ролята на „посредници между знанията, иновациите и новите идеи“, които се раждат в рамките на КТИ.

По-общо казано първокласните културни условия и високотехнологичните услуги, добрите условия за живот и почивка, динамиката на културните общности и силата на местните КТИ все повече се приемат от страна на градовете и регионите като косвени фактори за местоустановяване, които могат да им помогнат да стимулират своята икономическа конкурентоспособност, като създадат благоприятна за иновациите среда и да привлекат хора с високо равнище на умения, както и предприятия.

Същевременно културният сектор и КТИ могат да допринесат в много голяма степен за посрещането на основните предизвикателства като борбата с глобалното затопляне и прехода към природосъобразна икономика и нов устойчив модел на развитие. Изкуството и културата имат уникалната способност да създават т.нар. „зелени“ работни места, да повишават осведомеността, да отправят предизвикателства към обществените нагласи и да стимулират промяната в

Innovation, 2008 г., consideration of the NESTA Innovation Vouchers Pilot, 2008 г.; The role of creative industries in industrial innovation, Müller, K., Rammer, C. и Trüby, J., 2008 г.

⁵⁴ Работен документ на службите на Комисията „Дизайнът като двигател на фокусираните върху потребителя иновации“, SEC(2009) 501.

поведението в нашите общества, в това число и в нашето общо отношение към природата. Те могат също така да разкрият нов подход към международното измерение на подобни проблеми. За да се даде отговор на посочените предизвикателства, различните равнища на управлението трябва да проектират подходящата среда за творческите стратегии, които трябва да се разработят. Същевременно трябва да продължи да се мисли по отношение на оценката на творческата среда като допълнение на по-традиционни показатели за иновации. Основният въпрос е как да се ускори проявяването на положителното въздействие, което културата и КТИ могат да имат върху икономиката като цяло и върху обществото.

Един от начините да се постигне това, е да се увеличат до максимум връзките между културата и образованието, така че да се насърчава творчеството през целия живот. Основното предположение е свързано с това, че творческото начало не е вродена дарба. Творческото начало може да се открие у всеки в една или друга форма, и всеки може да се научи да използва своя творчески потенциал. В нашия сложен и бързопроменящ се свят следва да се стремим да насърчаваме творческите, предприемаческите и межкултурните умения, които ще ни помогнат да отговорим по-добре на новите икономически и социални предизвикателства⁵⁵.

Качественото образование в сферата на културата и изкуството има важна роля в това отношение, тъй като то има потенциала да стимулира въображението, оригиналността, концентрацията, уменията за общуване, стремежа към изследване, критичното и невербалното мислене и др. у обучаваните⁵⁶. Предвид на изложеното следва да продължи да се изследват полезните взаимодействия между културата и образованието. В тази област за основен принцип следва да се приеме „съвместната отговорност“ между секторите на образованието и културата, както и да се търси системно и устойчиво партньорство между тях⁵⁷.

Обучението за опознаване на средствата за масова информация също е много важен начин да се насърчи творчеството у гражданите и участието им в културния живот на обществото. Днес средствата за масова информация са много важен канал за разпространение на културно съдържание и носител на европейската културна идентичност, и способността на европейските граждани да правят информиран избор между много възможности като потребители на медийно съдържание следва да се насърчава.

На макроикономическо равнище връзките между КТИ и другите индустрии следва да се засилят в полза на икономиката като цяло. В това отношение би било интересно да се разбере по-добре как да се стимулира използването на

⁵⁵ Новата стратегическа рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението („Образование и обучение 2010 г.“), приета от Съвета през май 2009 г., ясно се заема с това предизвикателство, като подчертава нуждата от стимулиране на творчеството и иновациите, в това число и на предприемачеството, на всички равнища на образованието и обучението.

⁵⁶ Вж. примерите за добри практики, определени от работната група от национални експерти по въпросите на полезното взаимодействие между културата и образованието.

⁵⁷ Вж. примерите за добри практики, определени от работната група от национални експерти по въпросите на полезното взаимодействие между културата и образованието.

творчеството в другите видове промишленост, видът на търсенето от предприятията творческо начало, както и правилните механизми за улесняване на подобни взаимодействия.

За да бъдат създадени ефикасни връзки между КТИ и области като образование, промишленост, научни изследвания или администрация, следва да се създадат реални „творчески партньорства“ и да се изградят действащи механизми за трансфер на творчески знания, като например дизайна, към други сектори. В това отношение схемите, в които се използват ваучери за иновации, като „Творчески кредит“, и които помагат на бизнеса да развива идеите си чрез сътрудничество с КТИ, изглеждат многообещаващи⁵⁸.

В този контекст механизмите за подкрепа на иновациите, действащи в интерес на КТИ, позволяват на последните не само да въвеждат повече и по-добри иновации, но също им позволяват да предоставят повече иновационни решения на другите сектори или индустрии, като по този начин помагат на икономиката на Европа като цяло да разкрие своя пълен потенциал за иновации. Освен това междинните институции имат ключова роля да служат като посредник между среди, които едва започват взаимното си опознаване, да помагат да се изгради доверие и разбиране на целите и очакванията, и да развиват или усъвършенстват методите за работа⁵⁹.

ВЪПРОСИ

- Как да се ускори въздействието на КТИ върху другите индустрии и обществото като цяло? Как да се разработят и приложат ефективни механизми за подобно разпространение на знанията?
- Как може да бъде насърчено „творческото партньорство“ между КТИ и образователните институции/бизнеса/ администрациите?
- Как да се подпомогне по-доброто използване на съществуващите посредници и създаването на многообразие от посредници, които да осигуряват контакта между артистичните и творческите среди и КТИ от една страна, и образователните институции/бизнеса/администрациите, от друга?

⁵⁸ <http://www.creative-credits.org.uk/> — сайт, създаден от NESTA, Обединеното кралство.
⁵⁹ Вж. по-специално проучването, осъществено от Tillt (Швеция), Disonancias (Испания) и WZB — Social Science Research Center Berlin (Германия) като част от работата на Policy Grouping Tillt Europe, финансирана по програмата „Култура“:
<http://creativeclash.squarespace.com/storage/ComparativeAnalysis%20TILLT%20EUROPE.pdf>.

Покана за изказване на мнения

Комисията приканва всички заинтересовани страни да отговорят на въпросите и/или да предоставят коментарите си по темите, изложени в настоящата Зелена книга. Отговорите и коментарите, които могат да обхващат всички или само някои от повдигнатите въпроси, трябва да бъдат изпратени на следния адрес до 30 юли 2010 г.:

European Commission

DG Education and Culture

Green Paper on cultural and creative industries

MADO 17/76

B-1049 Brussels

или на следния електронен адрес:

EAC-Creative-Europe@ec.europa.eu.

Ако заинтересованите страни желаят да изпратят поверителни отговори, те следва да ясно да отбележат коя част от изпратените от тях материали е поверителна и не бива да бъде публикувана на уебсайта на Комисията. Всички други материали, които не са изрично отбелязани като поверителни, могат да бъдат публикувани от Комисията.

Организациите се приканват да се регистрират във водения от комисията Регистър на представителите на интереси на Комисията (<http://ec.europa.eu/transparency/regrin>). Регистърът беше създаден в рамките на Европейската инициатива за прозрачност, с цел да предостави на Комисията и на обществеността като цяло информация за целите, финансирането и структурите на представителите на интереси.